

AMERSFOORT TOEN EN NU

Kamp Amersfoort was in de oorlog voor velen een helse plek. Wie waren zij en wat overkwam hen? In deel 9: de gefusilleerde Aaldert Ijmkers. „Ach, eventjes mee en dan ben je zo weer terug.”

‘De zwartste nacht’

Remco Reiding

Een vader van vijf kinderen doodschietsen? Dat kan niet waar zijn, zegt Willy Engbrocks, bewaker in Kamp Amersfoort, tegen de kampcommandant.

Hij krijgt zijn zin. Zo redt Engbrocks het leven van de één, maar bezegelt het lot van een ander. Die ongelukkige is Aaldert Ijmkers, schrijft historicus Dick de Winter in het boek ‘Wij moesten door...’, een verwarmingsmonteur uit Den Haag met ‘slechts’ twee kinderen.

Ijmkers komt ter wereld in Nieuw Hellevoet. Zijn vader vindt werk als bootsman, maar verdrinkt. Zwemmen kan hij, zoals vele matrozen, niet. Zelf moet Ijmkers ook al jong, als 12-jarige, aan het werk. Hij wordt kachelsmid en later verwarmingsmonteur van grote oliegestookte installaties.

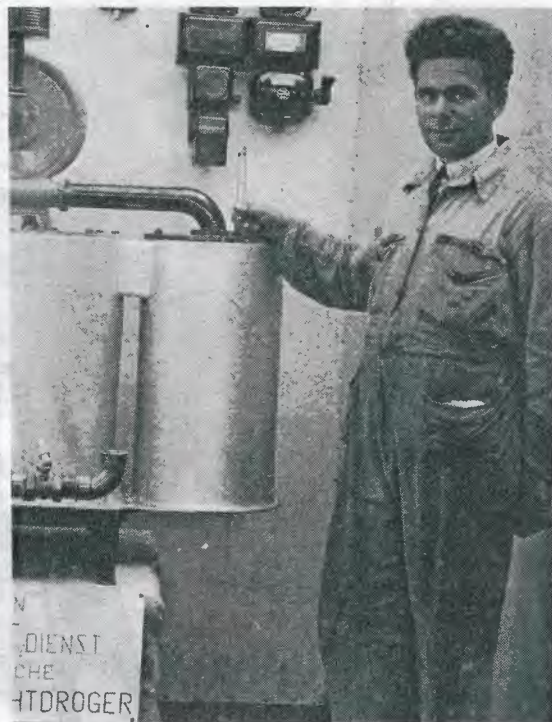
Ijmkers bekommert zich mede door de dood van zijn vader al snel om de slechte werkomstandigheden van arbeiders. Hij wordt lid van de proletarische jeugdvereniging Kennis Is Macht, waar hij zijn latere vrouw Stien leert kennen. Beiden spelen de mandoline.

Teleurgesteld over de koers van Stalin, die zich niet inzet voor de internationale arbeidersrevolutie, verlaat Ijmkers de Communistische Partij Holland. Hij sluit zich aan bij de Revolutionair-Socialistische Arbeiderspartij van Sneevliet, tegenstander van stalinisme, fascisme en kapitalisme.

Spanning

Al voor de oorlog verstoort Ijmkers geregeld NSB-bijeenkomsten. Als reactie op de spanning die dat geeft, heeft hij een keer zes weken lang de hik, schrijft De Winter.

Na het uitbreken van de oorlog gaan de leiders van zijn partij ondergronds. Ze noemen zich het Marx-Lenin-Luxemburg Front. Ijmkers

▲ Aaldert Jacob Ijmkers.

PERSONALIA

Naam: Aaldert Jacob Ijmkers
Geboren: Nieuw Hellevoet, 31 juli 1896
Overleden: Woudenberg, 16 oktober 1942

gaat letterlijk ondergronds: hij graaft de grond onder zijn keuken uit. In deze verborgen ruimte vinden vergaderingen plaats en verzorgt hij er het landelijke typ- en stencilwerk van het MLL-Front.

Op 10 september 1942 staat er een Duitser aan de deur. „Ach, eventjes mee en dan ben je zo weer terug.” Maar Ijmkers weet wel beter: „jullie zien je vader niet meer”, zegt hij tegen zoon Kees en dochter Wil. In maart zijn de leiders van het MLL-Front immers al gearresteerd en op 13 april net buiten Kamp Amersfoort gefusilleerd.

Maar de nazi's blijken niet op de hoogte van zijn verzetwerk. Hij wordt als gijzelaar – geselecteerd vanwege zijn linkse sympathieën – vastgezet in het beruchte Kamp Amersfoort, waar honger en mishandeling aan de orde van de dag zijn.

Als het verzet in de Achterhoek treinen ontspoord en de voedselvoorziening verstoort door korenrijten in brand te steken, vinden de nazi's

▲ **Links: Aaldert Ijmkers bij een nestje kittens. Rechts: Aaldert aan het werk als verwarmingsmonteur.**

FOTOS PRIVÉALBUM

“**Het vooruitzicht op den dood zie ik in volledige kalmte en gemoedsrust tegemoet**

–afscheidsbrief Aaldert Ijmkers

het tijd voor vergelding. Ze besluiten vijftien gijzelaars dood te schieten, verzetsstrijders van vooral communistische huize uit Amsterdam en het oosten van het land, vooral Deventer.

Omdat hij zich zo heeft ‘bekommerd’ om het lot van gevangenen, mag Engbrocks de laatste nacht in de bunkercellen van het kamp doorbrengen met de mannen die worden doodgeschoten. Met Ijmkers dus, die door zijn toedoen is uitgekozen. Engbrocks zal zijn hele leven nachtmerries hebben van ‘de zwartste nacht van mijn leven’.

„Het vooruitzicht op den dood zie ik in volledige kalmte en gemoedsrust tegemoet”, schrijft Aaldert in zijn afscheidsbrief. Hij kijkt om zonder spijt en heeft sterk het gevoel ‘niet voor niets geleefd te hebben’. „Ik heb getracht, al was het toch altijd nog onvoldoende, een gelukkiger wereld te bouwen, zonder oorlog, zonder armoede voor miljoenen mensen.”

Ijmkers vraagt zijn vrouw Stien om zijn cactusverzameling te verkopen, zodat ze er ‘de eerste moeilijkheden’ mee te boven kan komen. „Kees, jongen, jij zal van nu af aan mijn plaatsvervanger moeten zijn, en ik vertrouw er stellig op dat je dat zal doen, knul.”

’s Ochtends zingen de mannen samen het *Wilhelmus*. Allen geven Engbrocks bij vertrek een hand. „Ook die ene.” Als het vuurpeloton in de bossen tussen Woudenberg en Austerlitz aanlegt, zingt Ijmkers huidkeels *De Internationale*, strijdlid van de arbeidersbeweging. Zoon Kees wordt later langdurig Eerste Kamerlid van de Communistische Partij Nederland. Maandag om 12.00 uur wordt de executie herdacht, bij het monument nabij restaurant Bergzicht. Zoon Kees is inmiddels overleden, maar zijn vrouw is er zoals elk jaar bij.

STAD IN BEWEGING

WINDSTEEG

Het kan er flink waaien, waarmee ook meteen duidelijk is hoe de Windsteeg aan zijn naam komt.

De steeg draagt zijn naam al sinds het eind van de zeventiende eeuw. In de volksmond droeg de verbinding tussen de Groenmarkt en de Hof de bijnaam ‘pisssteeg’. Niet verwonderlijk: het hart van de stad herbergt veel kroegen en in de oksel van de Sint-Joriskerk en een blinde muur

konden stapgasten zich makkelijk even terugtrekken. De met verf aangebrachte hartenkreet ‘plas niet hier’ haalde niet veel uit. De Windsteeg was ook om andere redenen geen prettig verblijfgebied. De verrijdbare afvalcontainers die cafés rond de Groenmarkt en de Appelmart er stalden, zorgden voor veel overlast. „Maden, vliegen en soms zelfs ratten”, schreef deze krant in 1996. „De containers

pullen uit en stinken uren in de wind.” Door een restauratie van het cafépand dat tegen de kerk aan schuurt (vroeger onder meer De Petomaan, nu De Blauwe Engel), keerde veel ten goede. Om aan het wildplassen een eind te maken, werd een urilift, een in de grond verzinkbaar urinoir, geplaatst. Dat schiep wel weer een ander probleem: boze horecaondernemers. (Wichard Maassen)

▲ De Windsteeg in 1980... FOTO CONNY MESLIER

▲ ... en nu. FOTO SASKIA BERDENIS VAN BERLEKOM